Reziliență socială și financiară

Vulnerabilități din piețele digitale de consum la nivel micro și impactul economic al măsurilor de atenuare a acestora

RAPORTUL PROIECTULUI

IANUARIE 2026

VERSIUNE CONCISĂ

ACEST DOCUMENT REPREZINTĂ VERSIUNEA CONCISĂ A RAPORTULUI INTEGRAL.

Acest proiect de cercetare a fost contractat și finanțat de PAS – Public Affairs Solutions. Finanțatorul furnizează servicii de afaceri publice pentru multiple sectoare, inclusiv pentru industria jocurilor de noroc licențiate.

Analizele, interpretările și orice opțiuni sau recomandări discutate în prezentul raport aparțin exclusiv autorilor din cadrul Academiei de Studii Economice din București (ASE). **ASE își menține independența instituțională**.

Finanțatorul nu a exercitat niciun control editorial asupra acestui document. Acesta nu a avut drept de revizuire sau aprobare, nu a deținut drept de veto și nu a avut capacitatea de a întârzia sau de a suprima publicarea rezultatelor.

Studiul de teren (colectarea datelor) a fost implementat de un operator independent. Autorii din cadrul ASE au controlat în totalitate conținutul chestionarului, specificațiile de eșantionare, validarea și curățarea datelor, analiza și redactarea raportului. Finanțatorul nu a avut acces la microdate identificabile.

Referințele la evaluări externe (de exemplu, rapoartele MONEYVAL) reprezintă rezumate ale unor surse publice publicate și nu sunt prezentate ca un audit propriu al autorilor asupra vreunei instituții menționate.

Conținutul analitic, inclusiv modelele de reziliență propuse, și concluziile aparțin autorilor; finanțatorul primește drept de utilizare neexclusiv pentru informare publică, fără drept de modificare.

Concluziile finale și recomandările formulate în acest raport rămân sub **responsabilitatea academică exclusivă a autorilor** și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale finanțatorului. Nicio mențiune a finanțatorului în comunicările publice nu implică co-autorat sau validarea științifică a rezultatelor de către acesta. Orice interpretare ulterioară a datelor brute realizată de terți, în afara prezentului raport, nu angajează responsabilitatea academică a autorilor.

ECHIPA DE PROIECT

- **Conf. univ. dr. Roxana Voicu-Dorobanțu** – Director de proiect
- **Prof. univ. dr. Dorel Mihai Paraschiv** – Membru
- **Prof. univ. dr. Cristian Bușu** – Membru
- **Conf. univ. dr. Ioan Radu Petrariu** – Membru
- **Lect. univ. dr. Cătălin Ploae** – Membru

Contact: cercetare@ase.ro

Citare recomandată: Reproducerea parțială sau integrală este permisă doar cu citarea sursei:

ASE București (2026), 'Reziliență Socială și Financiară: Raport Final – versiune concisă', Ianuarie 2026.

Cuprins

Introducere *3*
Partea I 5
1. Cadrul analitic și relevanța pentru managementul riscului *5*
1.1. De ce vorbim despre „reziliență societală” în piețe digitale de consum **5**
1.2. De ce „piața nelicențiată” este o problemă de reziliență (nu doar de conformare) **6**
1.3. De la „risc de produs” la „risc de ecosistem” **7**
1.4. Traseul vulnerabilizării: expunere → conversie → escaladare → consecințe **7**
1.5. AML/CFT: riscul de integritate financiară ca amplificator al vulnerabilității sociale **8**
2. Baza empirică și metodologia *8*
2.1. Designul cercetării cantitative: eșantion, logică, acoperire **9**
2.2. Operaționalizarea „pieței nelicențiate” în instrumentul de cercetare **10**
3. Anatomia Pieței Paralele: De la Vulnerabilitatea Socială la Migrarea Rațională *10*
3.1 Amprenta fenomenului: participare, raportare și „zona de incertitudine” **10**
3.2 Profiluri de risc și vulnerabilitate: Dincolo de demografie **12**
3.3 Vulnerabilitatea Economică și Fractura Teritorială **13**
3.4 Preferințe de produs și segmente motivaționale **13**
4. Ecosistemul Pieței Nelicențiate: Vectori de Expunere, Mecanisme de Conversie și Facilitare Financiară *14*
4.1 Publicitatea ca potențial multiplicator de risc (Paradoxul vizibilității) **14**
Influenceri/streameri și „dovada socială”: canal de conversie mai puternic decât canalele tradiționale. 15
4.2 Percepția Siguranței și Limitele Verificării (Dinamica încrederii) **16**
4.3 Frontiera digitală: descoperire (search), afiliere și traseul digital către nelicențiat **17**
Motivațiile declarate pentru alegerea operatorilor nelicențiați 17
Infrastructura de descoperire digitală – Costul redus al accesului 18
4.4. Canale financiare, AML și riscul de exploatare a consumatorului vulnerabil **18**
AML ca pilon de protecție a consumatorului 19
Utilizarea metodelor alternative de plată: Adopția cryptomonedelor ca posibil mecanism de ocolire a unor controale 19
Tipologii AML relevante pentru înțelegerea riscului 20
Capacitate instituțională: contextul MONEYVAL 21
Implicații pentru politici 21
5. Concluzii intermediare și implicații pentru politici publice și managementul riscului *21*
5.1. Sinteza rezultatelor: ce arată datele **22**
5.2. Implicații pentru înțelegerea rezilienței societale **23**
5.3. Opțiuni discutate / condiții de implementare: către o abordare integrată **24**
Partea II 26
Cadru teoretic pentru un indicator național de reziliență socială și financiară și Evaluarea economică a pachetului integrat de servicii pentru jocul problematic *26*
Referințe (selectiv) *28*

Introducere

Proiectul „*Reziliență socială și financiară: Vulnerabilități din piețele digitale de consum la nivel micro și impactul economic al măsurilor de atenuare a acestora*" investighează vulnerabilitățile gospodăriilor în piețe digitale de consum, cu accent pe presiune financiară, alfabetizare digitală, expunere la publicitate și tactici de conversie, precum și utilizarea metodelor alternative de plată.

Componenta empirică folosește piața jocurilor de noroc online ca studiu de caz pentru vulnerabilități în piețe digitale, în special pe segmentul nelicențiat (platforme care vizează utilizatorii din România fără a respecta cadrul legal de licențiere), deoarece aici intersecția dintre vulnerabilitatea consumatorului și riscurile de integritate financiară este cea mai pronunțată.

Raportul este construit ca o narațiune analitică în două părți: Partea I cartografiază factorii de risc și vulnerabilitățile asociate participării la jocuri de noroc online în afara cadrului național de autorizare, iar Partea II discută opțiuni / condiții de implementare și dezvoltă un mecanism potențial de estimare a impactului economic asociat (inclusiv prin logica MIMIC). Analiza combină un sondaj național CAWI privind comportamentul jucătorilor și expunerea la piața online cu cercetare documentară internațională (rapoarte despre piețe nereglementate, evaluări de risc de produs, analize AML/CFT) și observații exploratorii asupra traseului digital către platforme nelicențiate.

În acord cu scopul și limitele metodologice, rezultatele trebuie citite ca semnale de risc și asocieri observaționale, nu ca estimări contabile ale dimensiunii pieței și nu ca audit de conformare; de asemenea, raportul nu formulează recomandări prescriptive, ci discută implicații operaționale ca opțiuni de design și condiții de implementare, fără caracter normativ; pentru evaluare.

Proiectul este gândit complementar cu analiza macro-fiscală ASE „Model optim de taxare al jocurilor de noroc", pentru a conecta perspectiva privind substituția între canale reglementate și nereglementate și implicațiile fiscale (în complementaritate metodologică (fără concluzii normative)).

Notă: Prezentul document reprezintă o **versiune concisă** a raportului de cercetare și sintetizează principalele rezultate, cu accent pe Partea I**.** Raportul complet este disponibil separat și include detalierea integrală a capitolelor și analizelor, precum și lista completă de referințe bibliografice**.**

Ce NU este acest raport:

Nu este o estimare financiară / contabilă a dimensiunii pieței nelicențiate și **nu** este un audit de conformare.

Nu formulează recomandări normative sau prescriptive; secțiunile de implicații sunt prezentate ca opțiuni de design și condiții de implementare, fără caracter normativ.

Nu constituie un verdict juridic asupra site-urilor vizitate de respondenți. Clasificarea ca 'nelicențiat' se bazează pe percepția respondenților și verificarea listelor publice la momentul colectării datelor, neavând rol de probatoriu juridic.

Unele estimări din literatura de specialitate și rapoartele de piață recente (2024–2025) sugerează jocurile de noroc online — cu accent pe segmentele nelicențiate — ca un fenomen în expansiune, cu consecințe sociale, economice și de sănătate publică. La nivel global, se estimează pierderi nete ale consumatorilor de circa 700 miliarde USD până în 2028, iar o meta-analiză pe 394 de studii (2010–2024) indică faptul că aproape jumătate din populația adultă a jucat recent și că aproximativ unul din șapte jucători este implicat în comportamente cu risc crescut; în paralel, Consiliul Europei (2024) tratează gambling disorder (ICD-11) ca tulburare de sănătate mintală și subliniază necesitatea monitorizării produselor, a modelelor de monetizare și a marketingului. În această logică, gamblingul online (în special în zona nelicențiată) poate fi analizat ca „market failure", cu efecte care se transmit la nivel de gospodărie și justifică operationalizarea vulnerabilității prin presiune financiară și expunere digitală. Pentru piața nelicențiată, studiile evidențiază dinamica de abordare de tip ecosistem (vectori digitali + plăți + aplicare): conversia este facilitată de afiliere, SEO și rețele de creatori de conținut (inclusiv regenerarea rapidă a domeniilor, dinamici de evitare/reapariție rapidă a domeniilor), iar expunerea la conținut ilegal poate fi foarte ridicată (de exemplu, UK Gambling Commission raportează că 88% dintre utilizatorii de internet întâlnesc conținut de jocuri de noroc nelicențiate pe canale digitale). Meta-analizele arată, de asemenea, că stimulentele promoționale („wagering inducements") cresc frecvența pariurilor și cheltuielile și se asociază cu risc sporit de prejudicii, iar literatura de „risc de produs" accentuează rolul caracteristicilor de design (viteză, continuitate, structură de recompensă) și al accesibilității 24/7. Dimensiunea de integritate financiară este tratată convergent: evaluările AML/CFT clasifică jocurile de noroc online drept sector cu risc ridicat și indică vulnerabilități legate de anonimizare, portofele electronice, criptoactive și operare offshore. În fine, literatura despre prejudicii asociate jocurilor de noroc arată că nu este suficientă prevalența: sunt necesare taxonomii și metrici populaționale pentru distribuția și intensitatea prejudiciilor, iar direcțiile recente de reglementare favorizează abordări structurale (design, promovare, limite de cheltuieli și verificări de accesibilitate) și standardizarea evaluării costurilor; împreună, aceste repere susțin pentru proiect un cadru integrat de analiză și utilizarea unui mix de date primare și proxyuri/triangulări (inclusiv modelarea de tip MIMIC) pentru a calibra opțiunile de intervenție și estimările ulterioare de impact.

Notă privind statutul rezultatelor

Rezultatele prezentate trebuie interpretate ca semnale de risc, nu ca estimări financiare ale dimensiunii pieței nelicențiate.

În conformitate cu statutul său de instituție de învățământ superior, Academia de Studii Economice din București (ASE) își menține **independența metodologică și științifică** în realizarea acestei cercetări. Pentru a asigura obiectivitatea datelor, colectarea a fost realizată în regim "single-blind": respondenții nu au fost informați cu privire la identitatea finanțatorului sau a entității de cercetare (ASE) în faza de culegere, reducând astfel probabilitatea de distorsionare a răspunsurilor în funcție de percepția asupra temei, finanțatorului sau a mediului academic. Analiza a fost realizată exclusiv pe setul de date anonimizat, fără intervenția terților.

Utilizarea persoanei I plural în textul raportului se referă exclusiv la autori.

Conform contractului de finanțare a proiectului de cercetare, orice diseminare publică sau utilizare a acestor date necesită acordul prealabil al ASE București.

Partea I

1. Cadrul analitic și relevanța pentru managementul riscului

În acest raport, reziliența societală este tratată ca o proprietate emergentă a societății, care rezultă din distribuția (inegală) a capacităților de răspuns la șocuri la nivel micro; prin urmare, o ancorăm explicit în reziliența gospodăriilor ca unitate principală de analiză. Operaționalizăm reziliența societală prin indicatori de reziliență la nivel de gospodărie, conștienți că există și alte niveluri (instituțional, comunitar) care nu sunt măsurate direct.

În termeni operaționali, reziliența gospodăriei este capacitatea acesteia de a anticipa, absorbi, adapta și, când este necesar, transforma strategiile de gestionare a stresorilor (de exemplu, presiune financiară, expunere digitală, practici de consum cu risc), astfel încât să își mențină funcționarea de bază și bunăstarea în timp, evitând deteriorări persistente ale nivelului de trai (Barrett & Constas, 2014; Jones & Tanner, 2017).

Această perspectivă este adecvată pentru piețele digitale de consum deoarece mecanismele de vulnerabilizare (expunere, conversie, escaladare) se traduc în mod direct în rezultate la nivel de gospodărie (buget, datorii, capacitate de plată, stabilitate psiho-socială), iar reziliența poate fi măsurată tocmai ca dinamica bunăstării gospodăriei sub șocuri, nu doar ca un atribut static (Knippenberg et al., 2019). În consecință, „reziliența societală" devine, în acest cadru, rezultatul agregării rezilienței gospodăriilor (și al modului în care politicile reduc expunerea și întăresc capacitățile lor), mai degrabă decât o simplă funcție a conformării formale.

1.1. De ce vorbim despre „reziliență societală" în piețe digitale de consum

În acest proiect, problema pieței nelicențiate de jocuri de noroc online[1] este tratată ca o problemă de reziliență societală și financiară, nu ca o chestiune îngustă de „conformare" sau „alegeri individuale". Obiectivul este să cartografieze vulnerabilități ale gospodăriilor în piețe digitale de consum și să lege aceste vulnerabilități de trasee de risc și opțiuni de intervenție.

Prin *reziliență societală* înțelegem capacitatea sistemelor sociale (gospodării–comunități–instituții) de a absorbi șocuri, de a se adapta și de a menține funcții esențiale în condiții de stres, prin mobilizarea unor *capacități adaptive* (resurse economice, capital social, informație/comunicare, competențe și acces la suport).

În termenii proiectului, această perspectivă se traduce într-o întrebare de management al riscului: *cât de robust este ecosistemul (consumatori–piață–instituții) în fața mecanismelor care mută comportamentele*

[1] În acest raport, termenii „piața nelicențiată" / „piața nelicențiată" sunt utilizați **în sens operațional**, ca semnal de risc bazat pe autoraportare, nu ca estimare oficială a dimensiunii pieței. În consecință, interpretarea trebuie făcută în contextul limitelor de măsurare (cunoaștere, memorie, reticență la răspuns), iar utilizarea termenilor nu implică automat o calificare penală a tuturor activităților și nici verificarea independentă a fiecărui operator.

către canale nelicențiate și amplifică probabilitatea și severitatea prejudiciilor (economice, sociale, financiare)?

1.2. De ce „piața nelicențiată" este o problemă de reziliență (nu doar de conformare)

În piețele digitale de consum, riscurile apar frecvent la intersecția dintre:

- **(i)** comportamentele consumatorilor,
- **(ii)** arhitectura pieței (platforme, marketing, plăți) și
- **(iii)** capacitatea instituțională de supraveghere și aplicare.

Jocurile de noroc online sunt un caz de referință deoarece combină acces 24/7, viteză ridicată a evenimentelor, anonimitate și mecanisme de marketing care pot accelera tranziția de la consum recreațional la consum problematic și pot amplifica expunerea la oferte neconforme.

> *În această logică, „piața nelicențiată" funcționează ca indicator de stres al ecosistemului, deoarece apar simultan:*
> - *pierderi de protecție a consumatorului (mecanisme de joc responsabil, soluționare de dispută, transparență);*
> - *distorsiuni economice (deplasarea cererii către jurisdicții opace / în afara cadrului național);*
> - *riscuri financiare și de integritate (inclusiv AML/CFT).*

Piața nelicențiată / operatori nelicențiați: în sens juridic, sunt operatori de jocuri de noroc online fără licență/autorizație emisă de autoritatea națională competentă (ONJN), indiferent de statutul în alte jurisdicții. În acest raport, termenul este folosit strict operațional: oferta pe care respondenții declară că au accesat-o pe site-uri „care NU se află pe lista ONJN"; indicatorul reflectă percepția respondenților, în limitele cunoașterii și memoriei lor (fără verificare independentă caz-cu-caz).

Piața licențiată: operatori autorizați în jurisdicția națională și supuși cerințelor de conformare (inclusiv obligații AML și de protecție a consumatorului), conform cadrului ONJN în vigoare la momentul analizat. În raport, referințele la „piața licențiată" descriu cadrul reglementat în ansamblu, nu reprezintă o evaluare individuală a conformării fiecărui operator.

Indicatorul de participare nelicențiată (proxy): este declarația respondentului că a jucat pe un site „care NU se află pe lista ONJN". Indicatorul este util ca proxy de expunere/participare, dar trebuie interpretat prudent, deoarece presupune un minim nivel de cunoaștere a mecanismului de licențiere și este sensibil la la incertitudine ('Nu știu') și la limitări de auto-raportare (memorie, verificare).

Un element constant este că accesul la ofertă este intermediat de un ecosistem de „descoperire" (afiliere/SEO, pagini de tip review/bonus, comunități și conținut generat de utilizatori) care reduce costul de căutare și normalizează utilizarea.

Implicația pentru managementul riscului este dublă:

(1) scade eficacitatea măsurilor care presupun un consumator „informat și vigilent" ca primă linie de apărare;

(2) crește importanța măsurilor structurale, supuse evaluării, cum se indică în literatura de specialitate (design al canalelor digitale, cooperare între platforme, mecanisme de blocare eficiente, instrumente de verificare ușor de folosit) (Regulus Partners, 2024).

1.3. De la „risc de produs" la „risc de ecosistem"

Pentru a traduce fenomenul în termeni utili deciziei, raportul folosește o distincție operațională între:

- risc de produs: caracteristici ale arhitecturii jocului (accesibilitate, ritm/frecvență, bonusuri, anonimitate, mijloace de plată) care cresc probabilitatea și severitatea pierderilor (Wissenschaftliche Forum Glücksspiel, 2009);
- risc de ecosistem: modul în care produsul este accesat, promovat și monetizat prin canale digitale, infrastructură de plăți și controale instituționale — și unde apar „puncte de scăpare" către ofertă nelicențiată (Deal Me Out, 2024; Regulus Partners, 2024).

Această distincție sprijină o teză centrală de reziliență: literatura descrie frecvent pachete de măsuri evaluate împreună (pe produs + pe ecosistem + pe consumator), nu soluții unice care mută responsabilitatea exclusiv pe individ.

1.4. Traseul vulnerabilizării: expunere → conversie → escaladare → consecințe

Pentru a integra rezultatele, raportul operează cu un traseu de risc în patru pași:

1. Expunere (căutare, afiliere, influenceri/streameri, comunități, publicitate);
2. Conversie (decizia de a încerca produsul: cote/odds, bonusuri, UX, preferințe);
3. Escaladare (creștere frecvență/cheltuieli, utilizare multiplatformă, depuneri repetate, mai multe metode de plată, joc în contexte emoționale vulnerabile);
4. Consecințe (datorii, stres, conflict, productivitate; plus riscuri secundare: fraudă/exploatare).

Notă: În literatura de specialitate, *în măsurarea comportamentelor asociate consumului nelicențiat, respondenții se distribuie tipic între: „da", „nu", „nu știu" (zonă gri) și „nu răspund" (de obicei, refuz, dar și posibilitatea de a nu fi jucat deloc). Non-răspunsul poate include atât lipsa răspunsului, cât și refuzul. În instrumentul de față, categoria «Nu răspund» aferentă întrebării despre statut reflectă în principal neaplicabilitatea (filtru: fără joc online în ultimele 12 luni), iar incertitudinea relevantă pentru statut este categoria «Nu știu». Rata ridicată de incertitudine este un indicator că tema este percepută ca sensibilă și că estimările directe pot fi conservatoare.*

Acest model este util pentru politici publice deoarece conectează „*unde apare contactul*" (vectori de expunere) cu „*unde se amplifică dauna*" (escaladare) și cu „*unde apar costurile sociale*" (consecințe).

El este compatibil cu literatura care arată că expunerea repetată la marketing și stimulente se asociază cu creșterea probabilității de participare, a frecvenței pariurilor și a cheltuielilor, în special în rândul persoanelor cu vulnerabilități preexistente (Balem et al., 2021; Hing et al., 2025). În mod specific pentru piața nelicențiată, cercetări comparative asupra jucătorilor de pe site-uri licențiate vs. nelicențiate indică o combinație de motive „rațional-instrumentale" (căutare de cote/odds mai bune, bonusuri mai mari, varietate de produs, cerințe de reglementare mai mici) și factori de vulnerabilitate (nivel mai ridicat de

risc/problem gambling), fără a implica o relație deterministă între existența unui spațiu fizic și migrația către online (Costes et al., 2016; Gainsbury et al., 2018).

Notă: „Nu știu" / zona gri: semnal de **vulnerabilitate informațională** (și risc de utilizare neintenționată), asociat cu: (i) alfabetizare digitală/financiară insuficientă pentru verificare, (ii) semnale de licențiere care nu „închid" riscul în interfața de consum și (iii) dependență de surse informale (review-uri, comunități, influenceri). Zona gri nu se asimilează direct consumului nelicențiat, dar indică un segment latent de risc.

1.5. AML/CFT: riscul de integritate financiară ca amplificator al vulnerabilității sociale

Din perspectivă de reziliență, dimensiunea AML/CFT nu este doar un subiect „de conformare", ci un amplificator al vulnerabilității: piețele nelicențiate cresc opacitatea fluxurilor, reduc eficacitatea controalelor și pot conecta consumatori vulnerabili la mecanisme de exploatare financiară (inclusiv prin plăți alternative și canale transfrontaliere). În materialele de evaluare națională și internațională pe domeniu (MONEYVAL, 2023, 2025; ONPCSB, n.d., 2024), sectorul este tratat ca vulnerabilitate majoră pentru spălarea banilor (inclusiv prin expansiunea online, conturi anonime și utilizarea monedelor virtuale), iar subraportarea tranzacțiilor suspecte este un semnal de slăbiciune instituțională.

În evaluarea națională de risc AML, jocurile de noroc online sunt caracterizate ca risc ridicat, inclusiv deoarece pot facilita conversia veniturilor ilicite în câștiguri aparent legitime, în contexte cu fluxuri financiare complexe și posibilă utilizare de portofel electronic/monedă virtuală. Această suprapunere dintre vulnerabilitate socială și vulnerabilitate financiară este esențială: în practică, consumatorul vulnerabil nu este doar „victimă" a produsului, ci poate deveni, în anumite configurații, verigă exploatabilă de rețele care urmăresc disimularea provenienței fondurilor (de exemplu prin utilizarea de interpuși sau conturi multiple), ceea ce îi poate accentua vulnerabilitatea (datorii, șantaj financiar, risc penal, dependență). În același timp, cadrul AML recunoaște că lipsa prezenței fizice și dificultatea aplicării măsurilor de cunoaștere a clientelei pot slăbi controlul în mediul online.

2. Baza empirică și metodologia

Componenta cantitativă a proiectului are patru obiective operaționale principale:

- măsurarea prevalenței participării la jocuri de noroc online (licențiate și nelicențiate) și a intensității comportamentului de joc;
- identificarea profilurilor de vulnerabilitate la nivel de gospodărie (presiune financiară, alfabetizare digitală, expunere la publicitate și tactici de conversie, utilizarea metodelor alternative de plată);
- descrierea mecanismelor de migrare către operatori nelicențiați și a motivațiilor asociate;
- furnizarea unei liste de indicatori care pot fi integrați ulterior în prototipul metodologic al modelului MIMIC și apoi, de către decident, în modelul de index propus și/sau în estimările de impact economic.

Cercetarea este transversală (cross-sectional) și urmărește să producă „semnale de risc" și tipare de asociere, nu estimări cauzale ale efectelor.

2.1. Designul cercetării cantitative: eșantion, logică, acoperire

Analiza utilizează un design CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) pe un eșantion de 1.479 respondenți (octombrie–noiembrie 2025). Rezultatele sunt reprezentative pentru populația adultă cu acces la internet, nu pentru întreaga populație a țării. Perioada de colectare a fost octombrie–noiembrie 2025, prin intermediar – furnizorul de cercetare de teren (Reveal Marketing), iar eșantionul este aliniat pe variabile socio-demografice cheie (sex, vârstă, regiune, urban/rural). Pentru a asigura validitatea pe segmente de nișă, studiul a utilizat un design dual: un eșantion național reprezentativ combinat cu o supra-eșantionare (boost) a jucătorilor online (n = 1000 jucători online). Datele finale au fost ponderate pentru a corecta această supra-reprezentare și a reda structura demografică reală a populației digitale.

Notă tehnică: Fiind un sondaj online cu eșantionare non-probabilistică, nu se calculează o marjă de eroare clasică. Intervalele de încredere (95%) prezentate sunt orientative și trebuie interpretate ținând cont de limitele inerente auto-selecției în paneluri online.

Chestionarul a fost construit modular, pentru a acoperi temele centrale ale proiectului:

1. Profil socio-demografic și economic
    - vârstă, sex, nivel de educație, statut ocupațional;
    - venit net al gospodăriei pe intervale;
    - structură gospodărie (număr membri, copii în întreținere etc.).
2. Comportamente de joc de noroc
    - participare în ultimele 12 luni la principalele categorii de joc (pariuri sportive, sloturi/casino, live casino, poker, loterie etc.), atât online, cât și offline;
    - frecvența jocului (de la ocazional la mai multe ori pe săptămână);
    - utilizarea concomitentă a mai multor canale (online + retail).
3. Expunere digitală și marketing
    - canalele prin care respondenții intră în contact cu jocurile de noroc online (motoare de căutare, site-uri de tip „review/bonus”, rețele sociale, influenceri/streameri, reclame online etc.);
    - percepția asupra intensității publicității și a ofertelor promoționale;
    - preferințe legate de stimulente (bonusuri, jackpot-uri, cote mai bune etc.).
4. Metode de plată și utilizarea metodelor alternative
    - utilizarea cardurilor bancare, portofelelor electronice, serviciilor alternative de plată și a criptomonedelor;
    - percepția asupra siguranței acestor metode.
5. Presiune financiară și vulnerabilitate
    - auto-evaluarea presiunii financiare, dificultăți de plată, eventuale datorii;
    - percepția asupra impactului jocurilor de noroc asupra finanțelor personale/gospodăriei.
6. Status de licențiere al operatorilor utilizați
    - întrebarea cheie privind jocul la operatori nelicențiați.

Formularea întrebărilor a urmărit să fie neutră, descriptivă și ușor de înțeles, pentru a reduce cât mai mult efectele dezirabilității sociale.

2.2. Operaționalizarea „pieței nelicențiate” în instrumentul de cercetare

Indicatorul central verifică dacă respondentul a jucat pe un site „care NU se află pe lista ONJN”. Aceasta măsoară **percepția** respondentului și expunerea la risc, nu statutul juridic verificat al fiecărei tranzacții.

Limitări critice:

- **Zona gri:** Rata ridicată de „Nu știu” (14,9%) indică o zonă de incertitudine, unde riscul real poate fi mai mare decât cel declarat.
- **Validitate:** Există riscul ca respondenții să creadă eronat că un site nelicențiat este legitim (vulnerabilitate de informare). **Din acest motiv, cifrele de prevalență prezentate reprezintă o estimare conservatoare (minimă) a fenomenului.**
- **Independență:** Studiul a fost realizat „single-blind” (respondenții nu au cunoscut beneficiarul), iar analiza aparține exclusiv autorilor.

Studiul a inclus verificarea independentă a site-urilor menționate de respondenți (prin colectarea numelor de domeniu și verificarea pe lista ONJN). Cu toate acestea, măsura reflectă percepția respondentului, nu statutul juridic obiectiv al operatorului.

Note metodologice & limitări. Pentru consolidarea validității, analiza a combinat datele primare cu surse secundare (rapoarte instituționale, statistici, literatură de specialitate) și documente de context, utilizate în regim de triangulare pentru a verifica convergența constatărilor și a explica eventualele discrepanțe. Interpretarea rezultatelor ține cont de caracterul situat al informațiilor, de posibilul bias de selecție și de natura uneori incompletă ori heterogenă a datelor disponibile, precum și de dependența de acuratețea și transparența raportărilor publice. În consecință, concluziile sunt formulate ca tendințe și relații plauzibile (mai degrabă decât inferențe cauzale ferme), iar gradul de generalizare rămâne limitat la contextul, eșantionul și perioada analizată.

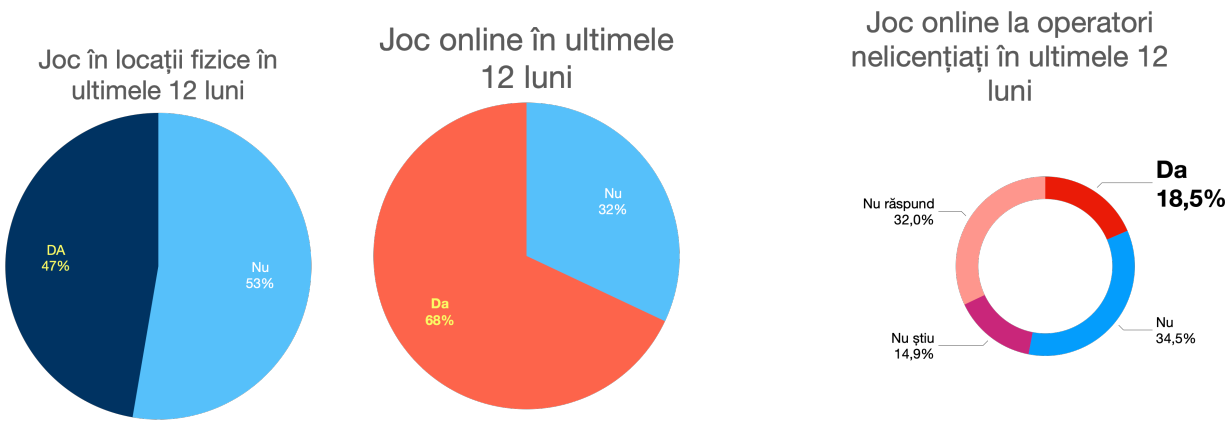
3. Anatomia Pieței Paralele: De la Vulnerabilitatea Socială la Migrarea Rațională

Indicatorul utilizat pentru măsurarea participării la piața nelicențiată este declarația respondentului că a jucat pe un site „care NU se află pe lista ONJN”. Indicatorul este util ca proxy de expunere/participare, dar necesită precauții: el presupune un minim nivel de cunoaștere a mecanismului de licențiere și este sensibil la non-răspuns, subraportare și confuzie („nu știu”).

3.1 Amprenta fenomenului: participare, raportare și „zona de incertitudine”

Analiza distribuției pe canale de consum indică o piață dominată de modelul hibrid. Aproximativ 44%[2] dintre respondenți sunt activi atât pe segmentele online, cât și offline, în timp ce consumul exclusiv digital (24%) depășește semnificativ pe cel strict fizic (3%). Un segment de 30% din eșantion declară non-participare totală în ultimele 12 luni.

[2] (procente rotunjite; pot să nu însumeze 100%)

Figură 1 Participare și raportare privind operatorii nelicențiați (ultimele 12 luni)

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor sondajului CAWI (N=1479), Oct-Nov 2025.

O barieră critică în evaluarea utilizării site-urilor din afara listei ONJN este separarea clară între participarea online și incertitudinea privind statutul de licențiere în rândul celor care au participat online:

- Utilizare declarată a site-urilor nelicențiate (în rândul respondenților care au jucat online în ultimele 12 luni) *(Nelicențiați):* 18,5%[3]
- Lipsă de certitudine privind statutul (”Nu știu”, în rândul respondenților care au jucat online în ultimele 12 luni) *(Nesiguri):* 14,9%
- *Nu răspund = Neaplicabil (nu au jucat online în ultimele 12 luni, deci nu li s-a aplicat întrebarea despre statut):* 32,0%

Segmentul „Nu știu” (14,9%) nu reprezintă doar o limitare de măsurare, ci indică o **vulnerabilitate informațională**: o parte dintre respondenții activi online nu pot distinge statutul de licențiere al operatorului la momentul consumului. Acest tipar, coroborat cu proporția respondenților care declară că nu pot identifica statutul juridic al operatorului, este compatibil cu ipoteza că semnalele actuale de licențiere (logo-uri, liste albe) nu produc efectul de siguranță scontat în momentul consumului, lăsând utilizatorul expus involuntar unor operatori nereglementați, crescând probabilitatea expunerii la operatori nereglementați (fără a implica intenție). În consecință, **18,5% poate fi interpretată ca o estimare minimă bazată pe auto-raportare** pentru utilizarea declarată a site-urilor nelicențiate, iar segmentul «Nu știu» motivează o analiză de sensibilitate privind proporția posibilă de utilizare nelicențiată în interiorul acestui grup.

Având în vedere segmentul «Nu știu» (14,9%), raportăm suplimentar o analiză de sensibilitate (scenarii) asupra prevalenței, variind ipotezele privind proporția de utilizatori nelicențiați. Rezultatele sunt intervale orientative de scenarii (nu intervale de încredere) și nu includ biasul de selecție specific CAWI sau posibile erori de clasificare licențiat/nelicențiat.

[3] în eșantion (boost inclus), indicator descriptiv

Tabel 1. Exemple de scenarii de prevalență

Scenariu (exemplu)	Ipoteză pentru "Nu știu" (β)	Prevalență rezultată
Lower-bound (raportat)	0%	18,5%
Conservator	10%	18,5 + 1,49 = ~20,0%
Moderat	20%	18,5 + 2,98 = ~21,5%
Ridicat	30%	18,5 + 4,47 = ~23%

Notă: Aceste valori sunt scenarii, nu intervale de încredere; ele testează sensibilitatea estimării la tratarea 'zonei gri'. Nu corectează biasul de selecție CAWI și nici posibile erori de clasificare licențiat/nelicențiat.

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor sondajului CAWI (N=1479), Oct-Nov 2025.

O comparație orientativă poate fi făcută cu un studiu similar, utilizând un chestionar cvasi-identic din Slovacia (martie 2025), unde, în absența opțiunii de "non-răspuns", incidența raportată a utilizării site-urilor nelicențiate a fost de 23,7%, iar incertitudinea ("Nu știu") de 24,1%. Această comparație trebuie interpretată cu prudență: diferențele pot reflectă nu doar formatul de răspuns, ci și specificități ale pieței slovace (dimensiune, structura de reglementare, cultură de joc), care limitează extrapolarea directă către România.

Măsurile de reglementare fundamentate exclusiv pe date auto-raportate pot subestima sistematic dimensiunea pieței nelicențiate. Din perspectiva rezilienței societale, simpla monitorizare a percepției utilizatorilor este insuficientă pentru atenuarea riscurilor, fiind necesare mecanisme de verificare obiective și independente de declarațiile subiecților.

3.2 Profiluri de risc și vulnerabilitate: Dincolo de demografie

Datele infirmă ipoteza conform căreia utilizatorul de platforme nelicențiate aparține unui segment marginal sau defavorizat. În realitate, profilul mediu aparține unei categorii integrate social și digital, cu următoarele caracteristici**: Gen: 55,8% bărbați; Vârstă medie: ~42,6 ani; Educație: 39,1% studii superioare și 35,0% studii liceale; Venit median: 4.000–5.999 RON/gospodărie[4].**

Chiar și în condițiile unor motivații de tip 'instrumental', expunerea la prejudicii rămâne prezentă; configurarea politicilor publice trebuie să prioritizeze reducerea prejudiciilor în detrimentul retenției (canalizării) utilizatorilor în piață.

În eșantion, distribuțiile sugerează că fenomenul nu este unul de nișă, ci este alimentat de stimulente economice și cerințe de reglementare în cadrul consumului digital mainstream. Surprinzător, genul nu este un predictor pentru riscul de utilizare a operatorilor nelicențiați / din afara listei ONJN: ambele sexe

[4] **Notă metodologică:** Profilul demografic prezentat se bazează pe segmentul de respondenți care au auto-raportat utilizarea (18,5%). Este posibil ca segmentul de incertitudine să aibă caracteristici sociodemografice distincte (de exemplu, categorii sociale vulnerabile sau, dimpotrivă, persoane cu statut public), ceea ce ar putea nuanța structura finală a riscului.

prezintă o susceptibilitate egală față de operatorii neautorizați, indicând o vulnerabilitate sistemică. Vulnerabilitatea este nuanțată în funcție de motivația specifică a fiecărei cohorte[5].

Motivele dominante pentru migrarea către piața nelicențiată sunt strict economice (bonusuri și cote superioare). Acest lucru semnalează un decalaj critic între oferta reglementată și cererea pieței: valoarea percepută a profitului imediat depășește costul perceput al riscului (fraudă, lipsa protecției). Distribuția participării relevă două axe de risc distincte

1. Axa Intenționalității (30–49 ani): Nivel ridicat de conștientizare și alegere deliberată a pieței nelicențiate pentru eficiență financiară.

2. Axa Confuziei/Evitării (60+ ani): Grupul 60+ prezintă un nivel ridicat de „Nu știu" (29,1%), indicând o vulnerabilitate pasivă cauzată de lipsa alfabetizării digitale.

3.3 Vulnerabilitatea Economică și Fractura Teritorială

Datele sondajului evidențiază o tensiune majoră între propensiunea de a intra pe piața nelicențiată și intensitatea jocului, cu implicații directe pentru țintirea măsurilor de protecție.

În timp ce demografia și venitul influențează decizia inițială de acces, odată ce utilizatorul este recrutat de piața nelicențiată, comportamentul acestuia devine unul habitual.

Un rezultat operațional important este „*paradoxul intensității*"[6]: deși probabilitatea de intrare în piața nelicențiată este cea mai mare în grupurile cu venituri foarte mici, segmentele de venit mediu (de ex., 4.000–6.000 RON) tind să concentreze o parte disproporționată din jocul de mare frecvență (ex. ~35% raportează 3–4 sesiuni/săptămână, față de ~16% în cea mai joasă categorie de venit). Intensitatea are și o dimensiune geografică în „U": în localități mici, aproape 58% dintre utilizatorii nelicențiați raportează joc săptămânal, iar în orașe mari (>100.000 locuitori) ponderea urcă la ~68,2%.

3.4 Preferințe de produs și segmente motivaționale

Compoziția consumului indică faptul că piața nelicențiată nu este neutră față de tipul de produs: aceasta este alimentată în special de (i) produse cu ritm rapid și cicluri scurte de miză-rezultat (casino/slot, live casino) și (ii) produse cu dependență de lichiditate și de mărimea pool-ului de jucători (poker); din perspectiva managementului riscului, aceste produse sunt, prin design, mai susceptibile să genereze escaladare de frecvență și cheltuieli, mai ales în absența controalelor de protecție a consumatorului din mediul licențiat. Analiza motivelor sugerează segmente distincte (orientare pragmatică spre costuri și sensibilitate ridicată la stimulente economice): (a) pariorii sportivi sunt predominant „Căutători de valoare", sensibili la cote/odds mai bune (41,1% indică acest motiv ca principal); (b) jucătorii de slot sunt „Căutători de bonusuri", atrași de bonusuri mai mari (52,7%) și, secundar, de jackpot-uri (29,1%); (c) jucătorii de poker sunt „Căutători de conținut", pentru care un motiv distinctiv este „gama mai largă de

[5] Profilurile din acest tabel sunt construcții interpretative bazate pe distribuția motivelor declarate în fiecare grupa de vârstă, nu segmente derivate prin analiză statistică formală (cluster analysis, latent class analysis). Denumirile sunt etichete euristice menite să faciliteze comunicarea, nu tipologii validate empiric. Pentru validarea acestor profiluri ar fi necesare analize multivariate dedicate.

[6] Notă metodologică: "Paradoxul intensității" descris aici (prevalența maximă la venituri mici, dar intensitate maximă la venituri medii) ar putea fi parțial un artefact al compoziției eșantionului sau al colinearității dintre venit, educație și vârstă. O confirmare robustă ar necesită un model de regresie multivariată care să controleze simultan pentru aceste variabile.

jocuri” (38,7%), ceea ce confirmă faptul că un „deficit de lichiditate” (mese/jucători insuficienți pe piața locală) reprezintă un factor major de presiune pentru acest segment bazat pe abilități.

Segmentarea pe vârste indică cinci tipare dominante ale motivației și vulnerabilității: la 18–29, driverul principal este gratificarea instantanee (54,2% caută bonusuri mai mari), cu expunere ridicată la marketingul din social media și toleranță crescută la risc pentru recompense imediate; la 30–39, flexibilitatea tehnologică și anonimatul devin centrale (cea mai mare utilizare cripto/e-wallets: 11,5%), dar vin cu vulnerabilități tehnologice și interes pentru cote competitive (32,7%); la 40–49 predomină optimizarea randamentului perceput (34,8% caută cote mai bune) și respingerea cerințelor de conformare (31,8% aversiune față de KYC), cu propensiune ridicată de migrare; la 50–59 se evidențiază căutarea jackpot-urilor mai mari (36,6%), asociată profilului de „speranță” și ideii de câștig transformativ înainte de pensionare; iar la 60+ motivația este mai ales de acces (34,9% caută o gamă mai largă de jocuri), migrarea fiind orientată către varietate și jocuri de nișă.

Stimulentul dominant se mută de la **„bani gratis”** (18–29) la **canale tehnico-financiare alternative** (30–39), apoi la **optimizarea randamentului & evitarea cerințelor de conformare** (40–49), urmat de **aspirație** (50–59) și, în final, **acces la ofertă** (60+).

4. Ecosistemul Pieței Nelicențiate: Vectori de Expunere, Mecanisme de Conversie și Facilitare Financiară

Această secțiune analizează infrastructura care susține piața nelicențiată, identificând trei piloni critici care facilitează migrația consumatorilor dinspre zona reglementată către cea neautorizată: (1) vizibilitatea prin marketing și influenceri, (2) confuzia privind licențierea și (3) infrastructura de plăți alternative care poate reduce trasabilitatea / vizibilitatea controalelor, în unele configurații, și ridică riscuri AML.

Această secțiune descrie modul în care expunerea la publicitate pentru operatori nelicențiați, mecanismele de „dovadă socială”, canalele fizice și digitale, precum și infrastructura financiară (e-wallet/crypto) se combină pentru a facilita migrarea către piața nelicențiată și pentru a amplifica riscurile de integritate financiară și exploatare a consumatorilor vulnerabili. Rezultatele prezentate trebuie citite ca asocieri și semnale de risc, nu ca dovezi cauzale în sens strict.

Dacă nu se precizează altfel, procentele se referă la respondenții care au răspuns efectiv la întrebarea analizată (excluzând non-răspunsul explicit).

4.1 Publicitatea ca potențial multiplicator de risc (Paradoxul vizibilității)

Datele CAWI permit analiza asocierii dintre expunerea auto-raportată la publicitate pentru operatori nelicențiați și utilizarea declarată a acestora.

Analiza asocierii dintre nivelul de expunere și rata de utilizare nelicențiată relevă un gradient pronunțat: respondenții care declară că nu au întâlnit niciodată astfel de reclame raportează o rată de utilizare nelicențiată de 6,3% (IC 95%: 4%–9%), în timp ce cei care raportează expunere frecventă prezintă o rată

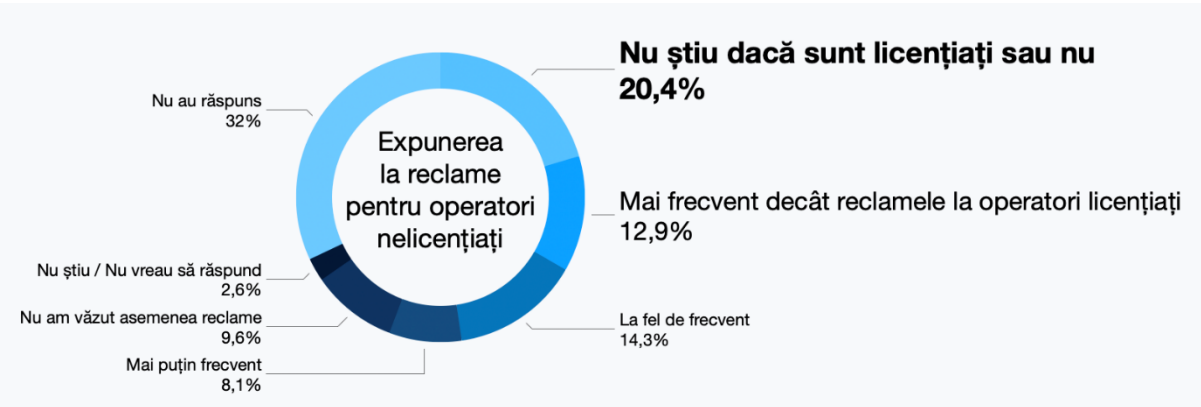
de 48,2% (IC 95%: 41%–55%). Această diferență indică un factor asociat cu o creștere a incidenței de aproximativ 8x (raport de prevalențe (48,2% / 6,3% ≈ 7,6) - neajustat pentru confuzii) asociat vizibilității ridicate. Acesta este interpretat ca asociere bivariată, nu ca efect cauzal.

Acest lucru este compatibil cu ipoteza că vizibilitatea produsului nelicențiat este un factor major în accesarea lui, dar nu permite, în sine, atribuirea unui efect cauzal unic publicității, în absența unor modele care să controleze și alți factori (de exemplu, frecvența generală a jocului sau preferințele de produs).

În termenii „riscului de ecosistem" descris în Secțiunea 1, nu „marketingul" generic este problema, ci marketingul asociat ofertelor nelicențiate – publicitate plătită, afiliere/SEO, pagini de tip „review" și bonus, influenceri/streameri și comunități online – care:

- crește vizibilitatea și normalizează utilizarea prin mecanisme de „dovadă socială";
- reduce costul de căutare (identificare, comparație, onboarding) și facilitează trecerea către domenii nelicențiate.

Această interpretare este aliniată cu rapoartele internaționale care descriu piețele nelicențiate ca ecosisteme „visibility-driven", cu regenerare rapidă de domenii/canale. (Deal Me Out, 2024; Regulus Partners, 2024)

Figură 2 Distribuția expunerii la publicitate pentru operatori nelicențiați

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor sondajului CAWI (N=1479), Oct-Nov 2025.

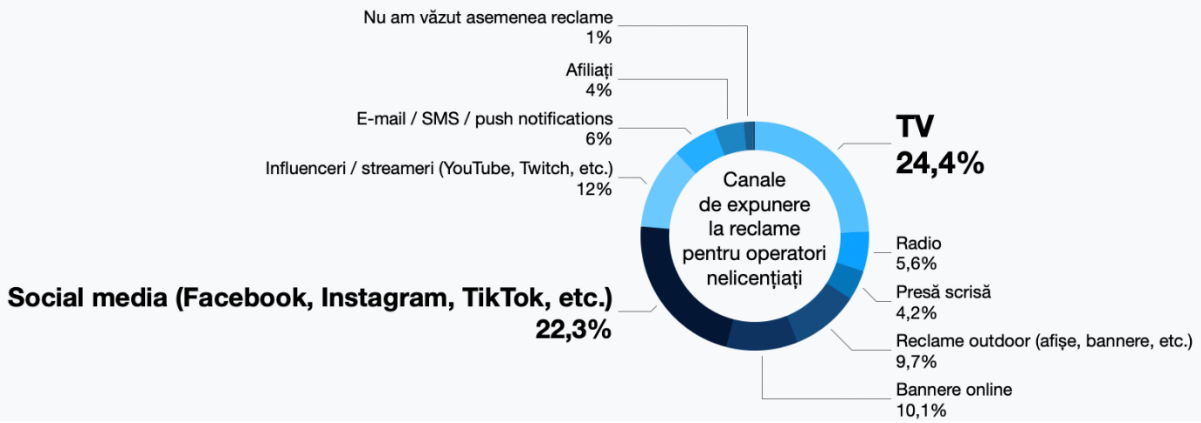
Influenceri/streameri și „dovada socială": canal de conversie mai puternic decât canalele tradiționale

Analiza pe canalele de expunere la publicitate pentru operatori nelicențiați indică următoarea distribuție a surselor (vezi Figura 3).

Analiza canalelor specifice relevă o vulnerabilitate majoră în zona noilor media. Respondenții expuși la Influenceri și Streameri prezintă o rată de participare pe piața nelicențiată de 35,9% (IC 95%: aproximativ 29%–43%), semnificativ mai mare decât cei expuși la publicitatea TV reglementată (28,1%) sau la

reclame generice pe social media (27,3%). Acest lucru sugerează un efect de Diseminare Rapidă al creatorilor de conținut nereglementați, care, în unele cazuri, pot ocoli filtrele de siguranță ale platformelor și pot normaliza utilizarea site-urilor nelicențiate prin „dovadă socială” (social proof). Reclamele generice pe rețelele de socializare (ex. postări sponsorizate pe Facebook) sunt, în realitate, asociate cu rate mai mici (27,3%) chiar decât televiziunea. În unele cazuri, conținutul promovat de creatori poate ajunge să nu fie filtrat consecvent și poate normaliza utilizarea site-urilor nelicențiate, acționând ca un canal de acces către piața nelicențiată. Acest lucru este coerent cu evidențele internaționale privind marketingul de tip afiliat și efectele stimulentelor/promoțiilor asupra comportamentului (Balem et al., 2021; Hing et al., 2025).

Eficacitatea măsurilor generalizate poate varia; datele sugerează că aplicarea țintită asupra promovării nelicențiate merită evaluată comparativ cu alte opțiuni. O ipoteză de lucru este că merită evaluată aplicarea țintită a legii împotriva creatorilor de conținut digital care, în anumite cazuri, acționează ca recrutori neautorizați. Expunerea la influenceri este corelată cu rate mai ridicate de participare nelicențiată.

Figură 3 Canalele de expunere la publicitate pentru operatori nelicențiați

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor sondajului CAWI (N=1479), Oct-Nov 2025.

4.2 Percepția Siguranței și Limitele Verificării (Dinamica încrederii)

Un mecanism critic de vulnerabilitate este eșecul semnalelor de reglementare. Datele sugerează că simpla existență a instrumentelor de verificare (liste oficiale, logo-uri, mențiuni legale) nu garantează canalizarea comportamentului către piața licențiată, identificându-se trei pattern-uri distincte de eșec:

- Percepția Siguranței: Aproape 1 din 3 utilizatori (aprox. 30%) care cred că sunt conformi și verifică licența ajung totuși să joace pe site-uri nelicențiate. Acest grup este format din utilizatori activi, care compară ofertele. Deși verifică licența ONJN (27,7% dintre utilizatorii pieței nelicențiate declară acest comportament), decizia lor finală este dominată de criterii economice (bonusuri, cote) sau de interfețe de afiliere care creează o impresie eronată de legitimitate.

- Paradoxul Validării Informale: Utilizatorii care declară joc nelicențiat prezintă rate de verificare a experiențelor terților (48,9%) aproape duble față de verificarea licenței oficiale (27,7%). Aceasta indică faptul că segmentele de risc prioritizează „dovada socială” (review-uri, recomandări ale

prietenilor) în detrimentul surselor oficiale, validarea informală fiind adesea compromisă de ecosistemul de afiliere nereglementat.

- Deficitul de Informare: Incertitudinea este strâns corelată cu lipsa totală a filtrelor de siguranță. Dintre respondenții care declară că „Nu știu" dacă au utilizat un site din afara listei ONJN / nelicențiat), 71% admit că nu verifică niciodată licența. Această absență a comportamentului de verificare îi expune riscului de utilizare neintenționată, făcându-i mai expuși la site-uri clonă sau agregatoare înșelătoare.

Implicație pentru politici: Existența instrumentelor de verificare (lista ONJN) nu garantează utilizarea lor eficientă. Datele sugerează necesitatea optimizării procesului de verificare și contracararea validării informale prin campanii care să țintească „încrederea în surse terțe". Întrucât atât Vârsta, cât și Educația sunt asocieri observate în eșantion, eforturile de reziliență trebuie adaptate chirurgical, necesitând instrumente de siguranță digitală pentru persoanele educate și strategii de intervenție socială pentru cele cu educație mai redusă.

4.3 Frontiera digitală: descoperire (search), afiliere și traseul digital către nelicențiat

Motivațiile declarate pentru alegerea operatorilor nelicențiați

Datele analizate sunt compatibile cu ipoteza unor motive instrumentale (preț/bonusuri/UX), fără a implica judecăți normative. Analiza motivațiilor declarate pentru alegerea operatorilor nelicențiați a fost realizată separat pentru jucătorii cu experiență în locații fizice (N = 241) și jucătorii exclusiv digitali (N = 33).

Tabel 2. Motivații declarate pentru alegerea operatorilor nelicențiați

Motivație	Jucători fizici (N=241)	Jucători exclusiv digitali (N=33)
Bonusuri mai mari	47,3%	39,4%
Cote mai bune	34,4%	9,1%
Înregistrare mai ușoară	24,5%	30,3%

Notă metodologică: Comparația între jucătorii cu experiență în locații fizice (N = 241) și jucătorii exclusiv digitali (N = 33) are caracter exploratoriu. Dimensiunea redusă a sub-eșantionului exclusiv digital generează intervale de încredere largi (de ex., pentru 30,3%: IC 95% ≈ 16–49%), ceea ce limitează robustețea inferențelor comparative. Diferențele observate (de ex., „cote mai bune" invocat mai frecvent de jucătorii cu experiență fizică; „înregistrare mai ușoară" mai frecvent în segmentul digital) reprezintă ipoteze de lucru pentru cercetări viitoare cu eșantioane dedicate, nu concluzii validate statistic.

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor sondajului CAWI (N=1479), Oct-Nov 2025.

Cu această precauție, datele sugerează că motivația „cote mai bune" este mai frecvent invocată de jucătorii cu experiență fizică, în timp ce motivația „înregistrare mai ușoară" (evitarea cerințelor de conformare KYC) apare mai frecvent în segmentul exclusiv digital. Această observație este consistentă cu ipoteza că diferite segmente răspund la diferite „puncte de presiune" ale ofertei nelicențiate.

Infrastructura de descoperire digitală – Costul redus al accesului

Un element distinctiv al pieței nelicențiate este costul extrem de redus al descoperirii. Observațiile de tip traseu digital - user journey (analiză exploratorie, în afara sondajului CAWI) indică faptul că o căutare simplă după termeni generici (de exemplu, „casino fără ONJN") ar putea expune utilizatorul la portaluri în limba română care promovează explicit operatori în afara regimului de licențiere și redirecționează direct către cazinouri offshore, cu opțiuni de plată în RON și bonusuri semnificative. Din perspectivă de risc, acest lanț scurt (căutare → portal de afiliere → operator nelicențiat) ar putea conduce la scurtcircuitarea atât a controalelor de conformare (fără pas intermediar prin operatori licențiați), cât și a instrumentelor de protecție a consumatorului (limite, auto-excludere, reguli de publicitate, obligații de raportare AML).

Accesul este facilitat de o infrastructură SEO intensă. Analiza Google Trends sugerează un interes relativ de căutare pentru termeni asociați pieței[7], cu concentrări geografice specifice. În lipsa datelor publice privind traficul efectiv, analiza exploratorie Google Trends pentru termeni asociați operatorilor nelicențiați indică: volumul de căutări este semnificativ, deși substanțial mai mic decât pentru principalii operatori licențiați; interesul este prezent la nivel național, cu clustere de concentrare în București-Ilfov și un grup de județe (Harghita, Giurgiu, Covasna, Tulcea).

Precauție interpretativă: Google Trends măsoară interesul relativ în căutări, nu consumul efectiv. Totuși, poate fi utilizat pentru prioritizarea geografică a intervențiilor, detectarea timpurie a campaniilor de afiliere și triangularea cu datele din sondaj privind expunerea și migrația. **Limitare tehnică:** Concentrările geografice ale căutărilor online pot fi influențate de infrastructura tehnică de internet (noduri de rețea, utilizare VPN) și nu reflectă cu certitudine reședința utilizatorului final. Datele trebuie interpretate ca semnale de volum digital, nu demografic.

Analiza recunoașterii spontane a mărcilor (*brand recognition*) confirmă că, pentru o parte a consumatorilor, distincția dintre operatorii licențiați și cei din zona gri/nelicențiată este difuză. În cadrul sondajului, pe lângă marii operatori licențiați, respondenții au nominalizat spontan o serie de platforme și mărci care operează în zone de incertitudine de reglementare sau direct în afara licenței ONJN. Printre mărcile menționate de utilizatori în categoria „alții" se numără mărci nominalizate spontan de respondenți; statutul lor nu a fost verificat în această etapă, nu se fac afirmații privind statutul juridic. Prezența acestor nume în mentalul consumatorului — alături de mărci consacrate — indică o penetrare eficientă a pieței prin canale digitale alternative și susține ipoteza că vizibilitatea acestor operatori este comparabilă, pe anumite segmente de nișă, cu cea a operatorilor licențiați.

4.4. Canale financiare, AML și riscul de exploatare a consumatorului vulnerabil

Această secțiune examinează infrastructura financiară a pieței nelicențiate, evidențiind convergența dintre jocurile de noroc nelicențiate și riscurile de integritate financiară (AML/CFT). Analiza sugerează că

[7] Notă metodologică: Termenul utilizat în ilustrarea Google Trends este un *exemplu punctual*, selectat exclusiv deoarece a fost menționat spontan de respondenți în cadrul cercetării cantitative. Utilizarea acestui termen are un scop strict ilustrativ, pentru a exemplifica tipul de semnale digitale care pot fi observate în analiza exploratorie. Prezența sa în acest raport nu reprezintă o evaluare, clasificare sau afirmație privind statutul juridic, conformarea sau comportamentul vreunui operator și nu implică atribuiri de ilegalitate. Analiza Google Trends măsoară interesul relativ de căutare, nu consumul efectiv sau statutul de licențiere.

utilizarea metodelor alternative de plată nu este doar o chestiune tehnică de „evaziune”, ci o vulnerabilitate sistemică ce expune consumatorii la riscuri penale și fraude.

AML ca pilon de protecție a consumatorului

În mod tradițional, AML/CFT este tratat ca subiect de conformare instituțională. În contextul pieței nelicențiate, dimensiunea AML devine însă și o componentă de protecție a consumatorului: infrastructura financiară utilizată pentru ocolirea blocajelor (e-wallet, criptomonede) poate expune utilizatorii la fraudă, furt de identitate și rețele transfrontaliere; consumatorii vulnerabili (financiar, cognitiv sau cu comportamente adictive) pot fi cooptați ca interpuși („money mules"), fiind implicați — uneori fără a înțelege pe deplin riscul — în operațiuni de stratificare și disimulare a proveniență fondurilor.

Evaluările naționale și internaționale (MONEYVAL, 2023, 2025; ONPCSB, 2024) tratează explicit jocurile de noroc online drept sector cu risc ridicat pentru spălarea banilor, identificând trei vulnerabilități specifice: (a) lipsa prezenței fizice îngreunează aplicarea măsurilor KYC și identificarea sursei fondurilor; (b) jocurile online pot fi utilizate pentru conversia veniturilor ilicite în câștiguri aparent legitime; (c) consumatorii cu presiune financiară pot fi utilizați ca interpuși, ceea ce le accentuează vulnerabilitatea (risc penal, șantaj, îndatorare).

Utilizarea metodelor alternative de plată: Adopția cryptomonedelor ca posibil mecanism de ocolire a unor controale

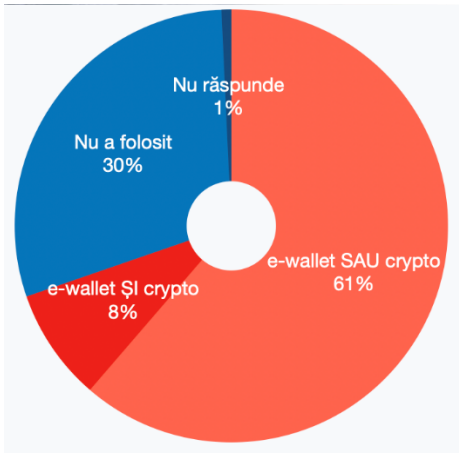
Datele privind metodele de plată utilizate pentru operatorii nelicențiați indică o dependență semnificativă de canale fintech (Figura 4).

În total, aproximativ 69% dintre utilizatorii declarați ai pieței nelicențiate (191 din 274 respondenți identificați) folosesc portofel electronic și/sau criptomonede. Analiza pe grupe de vârstă indică utilizare maximă în segmentul 30–49 ani (78,8%) și o rată surprinzător de ridicată în segmentul 50+ (56%).

Aceste rezultate nu permit inferențe directe despre intenția de a „evita” controalele bancare – utilizarea e-wallet/crypto poate reflecta și factori de conveniență sau standardizare a produsului –, dar indică o suprapunere puternică între:

1. canale de plată identificate în evaluările AML drept vulnerabile (monedă electronică, active virtuale); și
2. finanțarea participării la operatori nelicențiați, unde mecanismele de control sunt mai slabe sau absente.

Acest pattern sugerează că piața nelicențiată facilitează adoptarea instrumentelor fintech inclusiv în segmente cu alfabetizare digitală presupus mai scăzută, posibil ca urmare a faptului că aceste metode devin condiție practică de acces. Această realitate empirică se suprapune peste evaluările sectoriale care identifică o legătură de vulnerabilitate directă între criptoactive și jocurile de noroc, impunând o abordare integrată de supraveghere (VASP + gambling).

Figură 4 Structura metodelor de plată utilizate pentru alimentarea conturilor pe platforme nelicențiate

Sursa: Calculele autorilor pe baza datelor sondajului CAWI (N=1479), Oct-Nov 2025.

Tipologii AML relevante pentru înțelegerea riscului

Deși prezentul raport nu este un manual operațional, identificarea tipologiilor de risc este esențială pentru înțelegerea impactului asupra rezilienței societale. Evaluările de tip ”risk-based approach” utilizate de către FATF și MONEYVAL la nivel internațional și regional și de către ONPCSB la nivel național în cadrul Evaluării Naționale a Riscului AML documentează următoarele mecanisme care pot intersecta activitatea consumatorului:

- *Fragmentarea depunerilor („structuring"):* transferuri multiple de valori mici pentru a evita detectarea;
- *Jocurile ca paravan pentru depuneri:* sume din surse ilicite depuse ca „stake" și retrase ulterior sub forma „câștigurilor";
- *Identități false/furate și conturi terțe:* crearea sau preluarea de conturi pe numele altor persoane;
- *Participare prin interpuși („money mules"):* persoane recrutate pentru a efectua depuneri/retrageri sau a intermedia fluxuri;
- *Componentă transfrontalieră:* cazuri documentate (2018–2020) de spălare a banilor proveniți din infracțiuni comise în alte state, reciclate sub acoperirea jocurilor de noroc online.

Aceste tipologii provin din documente oficiale AML și nu pot fi imputate direct respondenților din eșantion. Relevanța lor constă în suprapunerea canalelor: aceleași instrumente (platforme online, e-wallet, crypto) care facilitează jocul nelicențiat sunt menționate ca vectori pentru spălarea banilor.

În termeni de vulnerabilitate, consumatorul poate trece de la statutul de utilizator de produs riscant la cel de verigă exploatabilă în lanțuri de disimulare a proveniență fondurilor (de exemplu prin folosirea conturilor proprii pentru tranzacții cu origini opace), ceea ce îi amplifică riscurile financiare și juridice.

Capacitate instituțională: contextul MONEYVAL

Evaluările recente MONEYVAL pentru România indică un nivel de eficacitate „moderată” în piloni cheie precum supravegherea (IO.3), informațiile financiare (IO.6) și investigațiile (IO.7) . În acest context, piața nelicențiată prosperă într-un spațiu de vulnerabilitate definit de intersecția dintre: (1) viteza ecosistemului digital (site-uri, aplicații, afiliere); (2) disponibilitatea metodelor alternative de plată; (3) capacitatea limitată de supraveghere. Această intersecție generează un spațiu de vulnerabilitate în care consumatorii pot fi simultan expuși la:

- prejudicii economice (pierderi, supra-îndatorare),
- prejudicii sociale (conflicte, izolare),
- prejudicii financiar-juridice (risc de a fi implicați, voluntar sau involuntar, în fluxuri cu origine ilicită).

În termeni operaționali, sistemul dispune de instrumente legale și instituționale, dar capacitatea de supraveghere și impunere este sub presiune, în special în contextul expansiunii rapide a canalelor digitale.

Implicații pentru politici

Literatura internațională (Regulus Partners, 2024) descrie seturi de măsuri care sunt evaluate ca pachete; eficacitatea comparativă depinde de context: prevenirea marketingului țintit, blocare ISP/aplicații, blocare plăți, enforcement pe lanțul de furnizori, sancțiuni și liste publice. De exemplu, în contextul României, există sancțiuni pentru persoanele fizice care accesează operatori nelicențiați (amendă) și liste publice, însă cu limitări practice de implementare.

Rezultatele sunt compatibile cu ipoteza că abordările punctuale pot fi insuficiente; literatura discută opțiuni de tip ecosistem (vectori digitali + plăți + aplicare), care să vizeze simultan vizibilitatea (marketing/afiliere), plățile (blocarea fluxurilor crypto/e-wallet) și aplicarea legii. Literatura descrie riscul de substituție; acest mecanism necesită evaluare empirică locală (efecte de deplasare/displacement). În absența acestui echilibru, consumatorii vulnerabili rămân expuși unui dublu prejudiciu: pierderi financiare directe și riscul implicării în circuite ilicite.

5. Concluzii intermediare și implicații pentru politici publice și managementul riscului

Această primă parte a raportului a cartografiat anatomia pieței nelicențiate de jocuri de noroc online ca un ecosistem paralel funcțional, care valorifică diferențialul de valoare perceput față de oferta licențiată, vulnerabilitățile informaționale și financiare ale consumatorului și limitele de supraveghere și aplicare în mediul digital. Concluziile de mai jos sunt formulate pe baza datelor CAWI și a analizei de context. Ele trebuie citite ca asocieri și tipare robuste în eșantion (fără pretenție de cauzalitate), utilizabile ca semnale de risc și ca bază pentru prioritizarea intervențiilor și pentru modelarea din Partea a IIa.

5.1. Sinteza rezultatelor: ce arată datele

- Piața nelicențiată este suficient de vizibilă pentru a genera risc societal (mainstream, nu marginală). În eșantionul CAWI, 18,5% (IC 95%: 16,1%–20,9%) declară utilizarea operatorilor nelicențiați în ultimele 12 luni. Un segment suplimentar de aproape 15% nu poate stabili statutul de licențiere („zona gri").
- Utilizatorul tipic nu corespunde stereotipului marginalității; vulnerabilitatea poate fi „rațională". Profilul median al utilizatorului de operatori nelicențiați este unul integrat social și digital: vârstă medie 42,6 ani, venit median al gospodăriei 4.000–5.999 RON și nivel educațional preponderent liceal și superior. Acest profil este compatibil cu ipoteza că, pentru o parte substanțială a consumatorilor, utilizarea nelicențiatului reflectă o decizie de consum motivată economic, nu doar o eroare de navigare.
- Vulnerabilitatea economică crește propensiunea, dar venitul mediu susține volumul și intensitatea. Rata de utilizare nelicențiată este cea mai ridicată în segmentul cu venituri sub 2.000 RON (47,7%), indicând presiunea financiară ca factor de risc. În același timp, segmentele de venit mediu (4.000–6.000 RON) concentrează intensitatea jocului (frecvență săptămânală și cheltuieli mai ridicate), funcționând ca „motor de volum". Implicația este nevoia de măsuri diferențiate: prevenirea intrării în segmentele vulnerabile și reducerea intensității în segmentele cu consum habitual.
- Migrația este predominant economică (diferențial de valoare perceput), nu de evitare a reglementării per se. Motivele dominante pentru alegerea operatorilor nelicențiați sunt bonusurile mai mari și cotele/odds-urile percepute ca superioare. Cerințele de conformare (înregistrare simplificată, proceduri KYC simplificate, ofertă percepută ca mai variată) apar ca factori complementari, mai ales în segmentul jucătorilor exclusiv digitali.
- Două axe de risc pe vârstă: intenționalitate (30–49) versus confuzie și vulnerabilitate informațională (18–29 și 60+). Distribuția pe cohorte sugerează (i) un nucleu de intenționalitate în segmentul 30–49, unde compararea ofertelor este ridicată și alegerea nelicențiatului este adesea descrisă ca optimizare; și (ii) o axă a confuziei/vulnerabilității în rândul tinerilor 18–29 și al vârstnicilor 60+, unde apar rate mai mari de „nu știu" și evitare a răspunsului, compatibile cu alfabetizare digitală/financiară mai scăzută și dependență de validare informală.
- Eșecul barierelor convenționale: vizibilitatea digitală bate reglementarea (asociativ, nu cauzal). Expunerea frecventă la marketing pentru operatori nelicențiați este asociată cu o rată de utilizare de aproape 8 ori mai mare (48,2% vs 6,3%). Canalele „new media", în special influencerii și streamerii, sunt asociate cu cele mai ridicate rate de participare nelicențiată (35,9%), peste expunerea la publicitatea TV reglementată sau la reclamele generice pe social media. Aceste rezultate trebuie interpretate ca asocieri bivariate (nu efect cauzal) și susțin ipoteza unui ecosistem nelicențiat „visibility-driven".
- Infrastructura de „descoperire" cu fricțiune redusă (search → afiliere → offshore) este un mecanism operațional central. Căutările simple în motoarele de căutare pot conduce către portaluri de afiliere în limba română care promovează explicit operatori nelicențiați și redirecționează traficul către cazinouri offshore (inclusiv cu opțiuni de plată în RON și pachete de bonusuri semnificative). Aceste canale pot ocoli regulile naționale de publicitate, de protecție a consumatorului și obligațiile de raportare AML aplicabile pieței licențiate.
- Semnalele de licențiere nu funcționează eficient în forma actuală. Aproape unul din trei respondenți care declară că verifică licența ajung totuși să joace pe site-uri nelicențiate. În paralel, „zona gri" este caracterizată de non-verificare și de reliance pe „dovadă socială" (review-uri

online, recomandări de la prieteni, conținut al influencerilor), surse susceptibile la influența ecosistemelor de afiliere. Implicația este că educarea generică („verifică lista") este probabil insuficientă fără optimizarea procesului de verificare și intervenții structurale în punctele de acces digital.

- Jocul în locații fizice co-variază cu migrația către nelicențiat (fără determinism). Jucătorii care frecventează și agenții fizice raportează utilizarea operatorilor nelicențiați la o rată de aproape patru ori mai mare (36,9%) decât jucătorii strict digitali (9,4%). Relația este una de asociere puternică, nu de cauzalitate; poate reflecta selecție pe apetit pentru joc, normalizare prin expunere și/sau comparație de valoare între canale. Rezultatul contrazice ipoteza unei canalizări protectoare prin retail.
- Pattern geografic de tip „vârf dublu": prevalență mai ridicată în orașe mici/medii, intensitate maximă în metropole. Prevalența utilizării nelicențiatului este mai ridicată în orașele mici și medii (peste 33%), în timp ce intensitatea jocului nelicențiat (joc săptămânal) atinge maxime în ariile metropolitane (>100.000 locuitori), unde 68,2% dintre utilizatorii nelicențiatului declară joc săptămânal. Interpretarea este exploratorie și indică mecanisme potențial distincte între contexte locale.
- Canale fintech cu trasabilitate redusă și risc de integritate financiară (AML): infrastructura de plăți facilitează și amplifică riscul. Aproximativ 69,7% dintre utilizatorii pieței nelicențiate folosesc portofele electronice și/sau criptomonede; utilizarea crypto atinge un maxim în segmentul 30–49 ani (78,8%). Această suprapunere cu canale fintech cu trasabilitate redusă este congruentă cu evaluările AML/CFT care caracterizează jocurile de noroc online drept sector cu risc ridicat. Utilizarea acestor canale poate decupla piața de mecanismele de control bancar și poate crește expunerea consumatorilor vulnerabili la exploatare (inclusiv roluri de interpuși), aspect ce necesită triangulare cu date operaționale.

5.2. Implicații pentru înțelegerea rezilienței societale

Rezultatele susțin tratarea pieței nelicențiate ca problemă de reziliență societală și financiară, nu ca simplă chestiune de conformare individuală. Migrația către canale necontrolate implică simultan pierderi de protecție a consumatorului, distorsiuni economice și riscuri de integritate financiară.

- Dimensiunea financiară: accesul facil la produse cu ritm rapid și stimulente agresive, în absența mecanismelor de protecție funcționale (limite, auto-excludere, transparență), crește probabilitatea de pierderi și supra-îndatorare, cu impact disproporționat în gospodăriile cu resurse limitate.
- Dimensiunea informațională: eșecul semnalelor de licențiere și dependența de surse informale de validare cresc probabilitatea de utilizare neintenționată a platformelor nelicențiate și reduc eficacitatea intervențiilor bazate exclusiv pe informare generală.
- Dimensiunea de integritate: suprapunerea dintre canalele de acces la piața nelicențiată și instrumentele financiare cu trasabilitate redusă poate transforma consumatorii vulnerabili în verigi exploatabile ale schemelor de fraudă/spălare a banilor.

Consecința operațională este că măsurile eficiente nu pot fi construite pe ipoteza unui „consumator complet informat și rațional" ca primă linie de apărare: educația ridicată sau verificarea activă a licenței

nu garantează evitarea nelicențiatului atunci când diferențialul de valoare perceput favorizează oferta necontrolată.

5.3. Opțiuni discutate / condiții de implementare: către o abordare integrată

Rezultatele susțin trecerea de la o abordare „anti-operator" la o abordare de tip ecosistem (vectori digitali + plăți + aplicare)care vizează simultan vectorii de vizibilitate, canalele financiare și capacitatea instituțională de supraveghere și aplicare.

A. Reducerea vizibilității și întreruperea canalelor de conversie. O zonă de evaluare este prioritizarea intervențiilor asupra ecosistemelor de afiliere/SEO și a creatorilor de conținut care promovează vizibilității și prin măsuri care contracarează validarea informală (review-uri/recomandări), nu doar informarea generală despre riscuri.

B. Controlul canalelor financiare. Extinderea și operaționalizarea obligațiilor de raportare AML către procesatori de plăți și furnizori de servicii de active virtuale (VASP) pentru tranzacții asociate operatorilor nelicențiați și explorarea mecanismelor de blocare a plăților, cu recunoașterea limitărilor (localizare extra-jurisdicțională, ocolire rapidă prin alți furnizori).

C. Reducerea diferențialului de valoare perceput. Dat fiind rolul dominant al bonusurilor/cotelor în migrație, eficacitatea măsurilor coercitive depinde și de evaluarea efectelor măsurilor asupra substituției către canale nelicențiate și asupra expunerii la prejudicii. Evaluarea acestui trade-off (protecție vs. canalizare) trebuie realizată împreună cu analiza de impact economic și cu obiectivele de sănătate publică.

D. Îmbunătățirea semnalelor de licențiere. Optimizarea procesului de verificare (de exemplu, integrarea verificării în fluxuri digitale relevante) și creșterea vizibilității și credibilității listei ONJN pentru segmentele care se bazează pe surse informale.

O opțiune de guvernanță discutată spre analiză este instituirea unei coordonări inter-agenții conduse de stat (de exemplu: ONJN, ONPCSB/FIU, DNSC, Poliție), cu bază legală clară, reguli de guvernanță și protocoale de raportare / schimb de date pentru a îmbunătăți monitorizarea vectorilor digitali asociați promovării nelicențiate. Orice input extern (dacă este utilizat) trebuie să fie strict reglementat prin cerințe de transparență, controale de conflict de interese și audit independent, fără a conferi vreun rol în decizie sau în aplicarea sancțiunilor unor entități din afara statului. În această abordare, obiectivele prioritare sunt protecția consumatorului, conformarea fiscală și integritatea financiară, precum și creșterea vizibilității regulatorii asupra promovării nelicențiate și a altor vectori digitali documentați. Opțiunea este formulată ca ipoteză de lucru și nu constituie o recomandare normativă.

Această opțiune explorează: (i) protocoale de raportare și schimb de date între autoritățile relevante pentru îmbunătățirea monitorizării vectorilor digitali asociați promovării nelicențiate (cu criterii publice, trasabilitate și fără rol decizional pentru entități din afara statului), (ii) finanțare dedicată, printr-un mecanism legal de finanțare publică (sau levy statutar administrat independent), cu guvernanță publicată și audit independent, pentru consolidarea agilității, capacității tehnice și analitice și pentru investiții în instrumente de monitorizare, și (iii) o celulă inter-instituțională (task force) digitală pentru întărirea coordonării operaționale între autorități în cazuri de activitate nelicențiată digital-nativă (de exemplu, rețele de afiliere/creator marketing), cu respectarea procedurilor legale (due process). În plus, opțiunea

include o componentă de intervenție țintită, prin prioritizarea aplicării legii asupra rețelelor de promovare nelicențiată documentate (ex. afiliere/creator marketing) și, unde încălcările sunt stabilite, urmărirea unei aplicări vizibile, proporționale și transparente. Pentru a garanta neutralitatea și a preveni captura regulatorie, cadrul necesită transparență, controale de conflict de interese și audit extern, funcționând strict complementar pentru a suplimenta resursele publice, fără a substitui prerogativele autorității.

Datele indică faptul că piața nelicențiată nu este nici marginală, nici accidentală ca mecanism: funcționează ca un ecosistem structurat care exploatează diferențialul de valoare față de oferta licențiată, vulnerabilitățile informaționale ale consumatorilor și limitele de supraveghere. Răspunsul eficient nu poate fi exclusiv punitiv și nici exclusiv educațional; este necesară o abordare integrată pe produs–ecosistem–consumator, susținută de consolidarea capacității instituționale și de evaluarea riguroasă a impactului măsurilor propuse.

Limitări și prudență interpretativă. Analiza se bazează pe un design transversal, care permite identificarea asocierilor, nu a relațiilor cauzale; prin urmare, afirmațiile despre „factori de risc" și „mecanisme" trebuie citite ca ipoteze compatibile cu datele, nu ca demonstrații de cauzalitate. În plus, în absența unei validări externe (de tip trafic, date financiare, verificări de domenii), estimările trebuie tratate ca ordine de mărime orientative. Termenii „risc" și „intensitate" sunt utilizați în sens comportamental (frecvență, cheltuieli), nu ca substitut pentru un instrument clinic, iar pentru unele comparații sub-eșantioanele mici limitează robustețea (diferențe cu caracter exploratoriu). În fine, insuficiența datelor publice necesare pentru MIMIC regional a împiedicat implementarea completă a metodologiei inițiale; de aceea, Partea a II-a propune un design metodologic al unui indice relativ de reziliență comparabil în timp, nu o estimare monetară a dimensiunii pieței nelicențiate.

Partea II

Cadru teoretic pentru un indicator național de reziliență socială și financiară și Evaluarea economică a pachetului integrat de servicii pentru jocul problematic

Indicatorul național de reziliență societală și financiară propus (RES) este conceput ca un instrument de monitorizare relativă în timp și de „early warning" privind acumularea vulnerabilităților, nu ca un instrument de cuantificare „contabilă" (în euro) a unui fenomen ascuns. Intenția este obținerea unui semnal coerent, repetabil și comparabil în timp, care să sintetizeze presiunile relevante (socio-economice, digitale, de plăți și de integritate) și să permită urmărirea trendurilor și a punctelor de inflexiune. Pentru ca RES să fie implementabil, ar fi necesare armonizarea seriilor administrative (și a proxy-urilor) și o guvernanță explicită, pentru a reduce riscurile de supra-interpretare și „gaming" (distorsionarea comportamentelor atunci când indicatorul devine țintă). **Acest model nu este o estimare financiară a dimensiunii pieței negre, ci un indice relativ de reziliență.**

Din punct de vedere metodologic, RES derivă din logica MIMIC (Multiple Indicators Multiple Causes), adică un cadru cu variabilă latentă în care fenomenul de interes (reziliența/vulnerabilitatea agregată) nu este observat direct, ci este inferat din relația dintre (i) un set de cauze observabile (pilonii de vulnerabilitate/presiune) și (ii) un set de indicatori observabili (manifestări/urme administrative). În termeni simpli, există o componentă structurală (cauze → latent) și o componentă de măsurare (latent → indicatori), iar modelul este „confirmator" (asociativ), construit pe relațiile teoretice dintre cauze și indicatori, nu un model cauzal de tip „one policy → one effect". Originea designului MIMIC este ancorată în literatura de modele cu indicatori multipli și cauze multiple pentru variabile latente (Jöreskog & Goldberger, 1975).

În versiunea propusă, pilonii de tip „cauză" sunt operaționalizați ca seturi de variabile publice/administrative (unde există) și proxy-uri (unde nu există), pentru a surprinde presiunile care erodează reziliența în timp. Sunt propuși patru piloni principali: (1) vulnerabilitate financiară (risc de sărăcie/deprivare, șomaj, venit/inegalitate, îndatorare), (2) competențe și incluziune digitală (competențe digitale de bază, acces la internet/bandă largă, utilizarea serviciilor digitale ca proxy de expunere/familiaritate), (3) expunere și presiune comercială digitală (proxy-uri de „atenție online", de tip serii Google Trends pe termeni/categorii generice, fără referințe comerciale; indicatori agregați de intensitate a publicității, dacă sunt disponibili) și (4) plăți alternative și cerințe de conformare de trasabilitate (structură non-cash, e-money, plăți online, proxy-uri pentru canale cu anonimitate/fragmentare mai ridicată, inclusiv date parțiale ale băncii centrale). Opțional, dacă există date robuste și comparabile, se poate adăuga un pilon instituțional (capacitate AML/CFT) prin variabile de tip step/dummy (schimbări instituționale, resurse, evaluări).

Interpretarea este, prin design, relativă: scorul latent este comparabil în timp (dacă seriile sunt armonizate) și surprinde variația relativă, fără a produce automat o „mărime absolută". O calibrare absolută ar necesita un benchmark extern; pentru managementul politicilor publice, interpretarea relativă este considerată adecvată. Indicatorul este gândit pentru: (i) detectarea perioadelor în care combinația dintre presiune financiară, expunere digitală și cerințe de conformare în zona plăților sugerează creșterea vulnerabilității, (ii) ghidarea priorităților și a targetării intervențiilor, și (iii) utilizarea ca proxy de rezultat

intermediar (outcome proxy) în evaluarea în timp a pachetelor de măsuri, cu precauțiile aferente cauzalității.

Limitările și „guardrails” sunt esențiale pentru a menține indicatorul informativ. Raportul evidențiază riscuri precum circularitatea/endogenitatea (aceleași variabile pot funcționa simultan ca „cauză” și „indicator”), constrângeri de tip N mic în setări strict anuale, probleme de nestaționaritate și faptul că MIMIC trebuie tratat ca instrument confirmator, nu ca dovadă cauzală. O soluție pragmatică este combinarea seriilor lunare/trimestriale disponibile (ex. Google Trends, unele serii de plăți) cu seriile anuale tratate ca step/hold, plus o componentă dinamică simplă care să capteze persistența. Indicatorul nu trebuie folosit pentru stabilirea de ținte operaționale la nivel de instituție, evaluarea performanței personalului, comparații internaționale fără armonizare metodologică sau inferențe cauzale directe despre efectul unei singure politici.

Evaluarea economică din raport este concepută ca o analiză de scenarii (ordine de mărime) pentru un pachet integrat de servicii destinat jocului problematic/tulburării de joc. Ea funcționează ca reper pentru calibrare, pilotare și design instituțional, nu ca „estimare contabilă finală”. Concluzia centrală este că fezabilitatea depinde critic de parametrii de implementare—eficacitatea realizată și durabilitatea efectului — precum și de volum/throughput și de aderență (inclusiv reducerea dropout-ului), ceea ce justifică un pilot cu monitorizare și evaluare explicită înainte de scalare. În lipsa registrelor și a modelelor de atribuire, evaluarea rămâne orientată pe scenarii; benchmark-urile internaționale sunt folosite pentru testarea condițiilor de scalare, nu pentru estimarea poverii economice în România.

Pachetul de servicii este construit în jurul reducerii prejudiciului și al consolidării capacității gospodăriilor de absorbție/adaptare: un model stepped-care (intervenții cu intensitate variabilă), management de caz pentru formele severe, componente digitale (triaj, self-help ghidat, follow-up) și suport pentru aparținători („affected others”), livrate într-o arhitectură hub-and-spoke. Din perspectiva rezilienței, mecanismul cheie este reducerea severității și persistenței consecințelor—în special financiare și psihosociale—și scăderea riscului de escaladare și recădere prin follow-up și integrarea cu servicii pentru comorbidități. Raportul subliniază că presiunea de ecosistem descrisă în Partea I (expunere, conversie, acces facil, plăți alternative) poate eroda în practică eficacitatea și durabilitatea; de aceea pachetul trebuie înțeles ca parte a unui răspuns integrat de management al riscului, incluzând măsuri upstream (reducerea expunerii și conversiei, cerințe de conformare pe plăți, semnale de licențiere mai ferme, coordonare inter-agenții).

Operațional, modelul este proiectat pentru scalare: hub-uri regionale integrate în infrastructura existentă (sănătate mintală/adicții/servicii comunitare), susținute de o unitate centrală (protocol, training, indicatori, platformă digitală, linie de contact). Accesul multi-canal (telefon/chat/platformă digitală/puncte de screening) converge într-un „front door” unic de triere, care optimizează alocarea către servicii cu intensități diferite (step-up/step-down). O condiție de eficiență și scalare este separarea costurilor fixe—platformă, standardizare, training, guvernanță, indicatori, M&E—gestionate central, de costurile variabile—ședințe, management de caz, follow-up, suport familial/financiar—la nivel de hub. În ipotezele de lucru, hub-ul este ambulatoriu (fără paturi), iar ~200 de cazuri finalizate/an/hub reprezintă throughput, nu capacitate rezidențială: fiecare caz include evaluare inițială, de regulă 6–12 ședințe (individual/grup) și follow-up, cu angajare medie 2–4 luni și ~30–60 de cazuri active simultan.

Cadrul economic este deliberat transparent și calibrabil: o analiză cost–beneficiu/ROI pe scenarii, care compară valori actualizate (PV) ale costurilor programului (CAPEX+OPEX) cu valori actualizate ale beneficiilor (costuri evitate), raportând beneficiul net, ROI și praguri de breakeven (numărul de „cazuri

completetate"/hub/an pentru care PV(Beneficii)=PV(Costuri)). Raportul prezintă două perspective: fiscală (beneficii = costuri bugetare evitate) și societală (beneficii extinse: productivitate, sănătate, costuri intangibile, impact asupra familiilor), comunicând rezultatele ca intervale de benchmark pentru a evita supraîncrederea într-o singură valoare în context de date incomplete. Recomandarea este un pilot cu protocoale și M&E, urmat de extindere graduală și un protocol de date și guvernanță (inclusiv GDPR): micro-costing local pentru CAPEX/OPEX și triangulare pentru ΔCost local, colectare standardizată de outcomes și follow-up la 3/6/12 luni, evaluare de proces (aderență, dropout, mix de intervenții) și bucle de feedback pentru ajustarea resurselor și a protocolului.

Pentru detaliile complete (tabele, ipoteze și pași de implementare), raportul integral rămâne sursa de referință.

Referințe (selectiv)

1. Balem, M., Delfabbro, P., & King, D. L. (2021). The impact of wagering inducements on gambling behaviors: A systematic review. Journal of Gambling Studies, 37(2), 545–569. https://doi.org/10.1007/s10899-020-09973-5
2. Balem, S., Goudriaan, A. E., Jansen, S., van Holst, R. J., & van den Brink, W. (2021). Wagering inducements and the amount, intensity and severity of online sports betting among at-risk gamblers. Addiction, 116(10), 2812-2821. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9293013/
3. Barrett, C. B., & Constas, M. A. (2014). Toward a theory of resilience for international development applications. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 111*(40), 14625–14630. https://doi.org/10.1073/pnas.1320880111
4. Costes, J. M., Eroukmanoff, V., Richard, J. B., & Tovar, M. L. (2016). Les jeux d argent et de hasard en France en 2014. Paris: Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies. https://www.ofdt.fr/sites/ofdt/files/2023-08/field_media_document-5755-eftxjc2a6.pdf
5. Costes, J., Kairouz, S., Eroukmanoff, V., & Monson, E. (2016). Gambling patterns and problems of gamblers on licensed and unlicensed sites in France. Journal of Gambling Studies, 32, 79–91. https://doi.org/10.1007/s10899-015-9541-2
6. Council of Europe. (2024). Risks and harms associated with online gambling and gaming. P-PG/IT (2024) 3. https://rm.coe.int/expert-report-risks-and-harms-online-gaming-and-gambling-en/1680b1e5fc
7. Deal Me Out. (2024). Black Market Evaluation. Digital pathways to the black market: Affiliate marketing and gambling [Report]. https://www.dealmeout.org/blackmarketreport
8. Gainsbury, S. M., & Blaszczynski, A. (2011). Online self-guided interventions for the treatment of problem gambling. International Gambling Studies, 11(3), 289–308. https://doi.org/10.1080/14459795.2011.617764
9. Gainsbury, S. M., Russell, A., Hing, N., Wood, R., Lubman, D., & Blaszczynski, A. (2015). How the Internet is changing gambling: Findings from an Australian prevalence survey. Journal of Gambling Studies, 31(1), 1-15. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23934369/
10. Gainsbury, S. M., Russell, A., Wood, R., Hing, N., & Blaszczynski, A. (2018). How risky is Internet gambling? A comparison of subgroups of Internet gamblers based on problem gambling status. New Media & Society, 20(3), 1019-1039. https://researchportal.scu.edu.au/esploro/outputs/journalArticle/How-risky-is-Internet-gambling-a/991012820606602368
11. Gainsbury, S., Russell, A., Hing, N., & Blaszczynski, A. (2018). Consumer engagement with and perceptions of offshore online gambling sites. New Media & Society, 20, 2990–3010. https://doi.org/10.1177/1461444817738783 https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1461444817738783
12. Hing, N., Browne, M., Russell, A. M., Rockloff, M., & Rawat, V. (2025). The high cost of direct marketing from wagering operators, tipsters and affiliates: An ecological momentary assessment of how wagering promotions drive betting, expenditure, and harm. *Journal of Behavioral Addictions*, *14*(3), 1355-1367. https://akjournals.com/view/journals/2006/14/3/article-p1355.xml
13. International Association of Gaming Regulators (IAGR). (2024). Preventing and addressing unregulated online gambling. https://iagr.org/industry-news/preventing-and-addressing-unregulated-online-gambling/
14. Jones, L., & Tanner, T. (2017). 'Subjective resilience': Using perceptions to quantify household resilience to climate extremes and disasters. *Regional Environmental Change, 17*, 229–243. https://doi.org/10.1007/s10113-016-0995-2

15. Jöreskog, K. G., & Goldberger, A. S. (1975). Estimation of a model with multiple indicators and multiple causes of a single latent variable. *Journal of the American Statistical Association, 70*(351), 631–639.doi:10.1080/01621459.1975.10482485. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01621459.1975.10482485
16. Knippenberg, E., Jensen, N., & Constas, M. (2019). Quantifying household resilience with high frequency data: Temporal dynamics and methodological options. *World Development, 121*, 1–15. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2019.04.010
17. Monarca, U., Cassetta, E., Nava, C. R., & Pittiglio, R. (2022). Illegal gambling: Measuring the market using the MIMIC model. Regional Studies, 56(11), 1949–1960. https://doi.org/10.1080/00343404.2021.2018130
18. MONEYVAL. (2023). Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures: Romania (5th Round Mutual Evaluation Report). Council of Europe. https://rm.coe.int/moneyval-2023-5-mer-romania/1680abfd1c
19. MONEYVAL. (2025). Romania: 5th Round Mutual Evaluation — 1st Enhanced Follow-up Report (MONEYVAL(2025)6). Council of Europe. https://rm.coe.int/moneyval-2025-6-ro-5th-round-1st-enhanced-fur/1680b67bda
20. National Institute for Health and Care Excellence (NICE). (2025). *Gambling-related harms: identification, assessment and management (NG248).* https://www.nice.org.uk/guidance/ng248
21. National Institute of Economic and Social Research (NIESR). (2023). *The fiscal costs of gambling harms.* https://niesr.ac.uk/publications/fiscal-costs-benefits-problem-gambling
22. Office for National Prevention and Control of Money Laundering - Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB). (2024). National risk assessment Romania. Evaluare națională a riscurilor: Jocuri de noroc (extras)
23. Office for National Prevention and Control of Money Laundering - Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB). (2024). Sectorial Assessment: Virtual Assets. [Report].
24. Regulus Partners. (2024, September). Reducing online gambling black markets: A triple-lock strategy. [Report]. https://www.entaingroup.com/media/zh2n0i0s/regulus-report-2024-black-market-gambling.pdf
25. UK Department of Health and Social Care - Office for Health Improvement and Disparities (OHID).. (2023). Gambling-related harm: evidence review: summary. https://www.gov.uk/government/publications/gambling-related-harms-evidence-review/gambling-related-harms-evidence-review-summary--2
26. UK Gambling Commission. (2024, October). Unlicensed gambling – Our approach to tackling unlicensed gambling. Blog by Andrew Rhodes. https://www.gamblingcommission.gov.uk/blog/post/unlicensed-gambling-our-approach-to-tackling-unlicensed-gambling
27. UK Gambling Commission. (2024, October). Unlicensed gambling – Using data to identify unlicensed operators and estimate the scale of this market. https://www.gamblingcommission.gov.uk/statistics-and-research/publication/unlicensed-gambling-using-data-to-identify-unlicensed-operators-and-estimate